

POSUDEK

oponenta diplomové práce

Jméno a příjmení studenta/studentky: Dominik Fiala

Název práce: Humanitární intervence

Titul, jméno a příjmení oponenta práce: Mgr. Jaroslav Větrovský, Ph.D.

Pracoviště oponenta práce: ZČU, Právnická fakulta, Katedra mezinárodního práva

Téma humanitární intervence (HI) se dlouhodobě těší značné oblibě. Je to pochopitelné, neboť konec studené války dal vzniknout nejen novým konfliktům charakterizovaným vysokou mírou lidského utrpení, ale též novým možnostem mezinárodní spolupráce. Vznikla příležitost vytvořit trvalé (či alespoň dlouhodobé) nástroje sloužící k prosazování mezinárodní míru, bezpečnosti, spravedlnosti a základních požadavků humanity. Otázka, zda mezi tyto nástroje můžeme nebo alespoň chceme řadit HI, je proto nasnadě.

Úroveň předložené DP je, řekněme, nevyvážená. Je z ní zřejmé, že diplomant přistoupil k jejímu sepsání s opravdovým zájmem, o čemž svědčí mimo jiné nadstandardní množství použitých sekundárních pramenů. Diplomant s těmito prameny systematicky pracuje, a DP tak obsahuje množství zajímavých informací i (diplomantem reprodukováných) názorů. Zajímavé se mi rovněž jeví propojení tématu HI s doktrínou R2P a zkoumáním možností, které uvedená doktrína v tomto ohledu přináší (byť tento potenciál zůstal nakonec z velké míry nevyužit). Diplomant ve své práci také prokázal přiměřenou znalost pozitivního mezinárodního práva v rozsahu, v němž upravuje otázku použití ozbrojené síly (*ius ad bellum*).

Na druhou stranu entusiasmus diplomanta jako kdyby při psaní DP oslaboval jeho rozvahu a důslednost. Z hlediska formálního je třeba poukázat na časté gramatické chyby (zejména při používání čárek v souvětích), fakt, že kapitoly nejsou vůbec číslovány, nesprávné vytváření odkazů na literaturu v poznámkách pod čarou (zjevně neodpovídající požadované citační normě ISO 690) a nesprávně vytvořený závěrečný seznam literatury. Z hlediska obsahového pak není jasné, jaký cíl práce sleduje, co diplomant považuje za závěry, které mají oporu v platném právu (*lex lata*) a které naopak vyjadřují jen jakýsi hodnotový postoj a princip chtění, ba dokonce ani co vlastně diplomant obecně považuje za případ HI a co nikoliv.

Část těchto neshod lze přičíst skutečnosti, že hlavním cílem DP, který diplomant deklaruje v úvodu, je „poukázat na celkovou problematiku institutu humanitární intervence, její kontroverzní legitimitu a proces jejího schvalování“ (s. 5). Psát DP se záměrem „poukázat na celkovou problematiku“ je ale totéž jako psát DP bez jakéhokoliv záměru. Takovýto záměr totiž neurčuje ani cestu, kterou se má zkoumání ubírat, ani cíl, k němuž vést. Neimplikuje, co do zkoumání zařadit, co vynechat, případně jaké postupy či hodnotící hlediska akceptovat a jaké odmítnout. Výsledkem je pouze více či méně uspořádané množství informací bez jednotící linky a vnitřní organizace.

Svůj výklad začíná diplomant pokusem o vymezení definice HI. V takovém případě jsou dány v zásadě dvě možnosti jak postupovat. Je možné začít zvolenou definicí a prostřednictvím její analýzy postupně odhalovat základní kritéria pojmu humanitární intervence. Na základě těchto kritérií je také možné určit, v kterých případech spadá jednání států pod pojem HI a v kterých

nikoliv. Anebo mohu postupovat synteticky, tj. začít jednotlivými případy (např. vojenským zásahem v Kosovu, který diplomant sám označuje za „ukázkový příklad“) a z nich následně odvodit definici pojmu HI. Diplomant však oba přístupy kombinuje, což nutně vyvolává zmatek. Nejprve totiž postupuje analyticky a dospívá k závěru, že navzdory různosti znění definic můžeme za ústřední kritéria definice považovat způsob intervence (použití ozbrojené síly) a její cíl („zastavit nebo zabránit porušování lidských práv nebo ukončit lidské utrpení“ – s. 9). Pak ale svůj přístup mění a s odkazem na zásah v Libyi konstatuje, že „cílem intervence mohou být i jiné než pouze humanitární motivy“ (s. 9, obdobně též s. 17). To je ale závěr, který je nesprávný. Spíše bylo nutné konstatovat, že ozbrojená intervence, jejíž primární cíl nebyl humanitární, nepředstavuje HI vůbec.

Z dalšího textu vyplývá, že pojem HI chápe diplomant ve velmi širokém smyslu. Považuje za ni jakoukoliv ozbrojenou akci, i takovou, o které rozhodne RB OSN, a dokonce i tehdy, pokud se uskutečňuje se souhlasem dotčeného státu (mírové mise). To je ale velmi široké pojetí, pro který diplomant nenabízí žádnou podporu. Už samotný fakt, že za HI lze podle diplomanta považovat také ozbrojené akce, k nimž dala souhlas RB OSN, má pro pojem HI závažné důsledky. Za těchto okolností by totiž už nebyl důvod tvrdit, že HI nemá oporu v mezinárodním právu. Otázkou by totiž nebylo, zda je HI mezinárodním právem povolena, ale v jakém rozsahu je povolena. Pokud navíc do definice HI přidáme i prvek souhlasu dotčeného státu, nejen že takový akt je jednoznačně legální, ale přestává být jakýmkoliv zásahem do suverenity či svrchovanosti státu (což podle diplomanta HI je – viz např. s. 14).

Zabýváme-li se pojmem humanitární intervence, bylo by rovněž žádoucí určit materiální okolnosti, za kterých by bylo možné intervenci (v souladu s tímto pojmem) uskutečnit. Diplomant na mnoha místech spojuje HI s porušováním lidských práv v zemích „třetího světa“. Znamená to tedy, že např. v Evropě k porušování lidských práv nedochází? Nebo k porušování nedochází v dostatečném rozsahu? Co ale představuje rozsah, který by byl „dostatečný“. A lze vůbec tuto „dostatečnost“ nějak obecně konceptualizovat?

Bohužel, nelze v posudku uvést všechny sporné, anebo naopak zajímavé aspekty HI, které diplomant ve své práci tematizuje. Bude však prostor se k nim ještě vrátit během obhajoby. Otázky k obhajobě by mohly být tyto:

Co tedy nakonec považuje diplomant za definici HI? Jaké nutné podmínky musí splňovat konkrétní akt, abychom ho mohli za HI považovat? Má doktrína R2P nějaký vliv (reálně či potenciálně) na definici HI? Je podle diplomanta HI legální? Je legitimní? A existují vůbec nějaké záruky před jejím zneužitím?

Celkově lze tedy uzavřít, že předložená DP má svá světlá místa, která vykazují dobrou úroveň zpracování. Na druhou stranu obsahuje také množství temných míst, nejednoznačných vyjádření a zbytečného textu. Nelze ani odhlédnout od formálních nedostatků, a to skutečně podstatných, které svědčí o nedbalém přístupu diplomanta, případně spěchu, v němž byla DP sepsána. Za těchto okolností mi nezbyvá než sice doporučit práci k obhajobě, avšak s navrženým hodnocením stupněm „dobře“.

V Praze dne 24.4.2021

Mgr. Jaroslav Větrovský, Ph.D.